

Rácz András

Az európai uniós védelempolitika tíz éve

Az európai védelempolitika tízéves fejlődéstörténetét bemutató tanulmánykötet – *European Security and Defence Policy. The First Ten Years (1999–2009)* – látványosan az EU Biztonsági Tanulmányok Intézete által 2004-ben kiadott, Nicole Gnesotto által szerkesztett *EU Security and Defence Policy. The first five years (1999–2004)* folytatása kíván lenni, a mindkét kötetet ismerő olvasó azonban először mégis inkább a különbségeket veszi észre.

A hasonló cím és tipográfia ellenére az első különbség már a könyv kinyitásakor feltűnik: míg a 2004-es kötethez maga Javier Solana írta az előszót, addig a mostani könyvet „csak” az intézetigazgató, Álvaro de Vasconcelos szavai vezetik be. A tartalomjegyzék láttán is érzékelhető, hogy az EU Biztonsági Tanulmányok Intézetében (EU-ISS) lezajlott – sok kritikát kiváltó – személyi és szervezeti változások nem feltétlenül tettek jót az intézeti munka szakmai színvonalának. Míg a 2004-es kötet tartalmi részeit (tehát nem a meghatározó európai politikusokkal készült interjúkat) kivétel nélkül az EU-ISS munkatársai írták, addig a mostani kötet szerzői között markáns kisebbségben vannak az intézet – 2004 óta egyébként szinte teljesen lecserélődött – kutatói gárdájának tagjai. A fejezetek többségét máshol állományban lévő, „külsős” szakértők írták. Kétségtelen pozitívum ugyanakkor, hogy a kívülről bevont szerzők között több kimondottan fiatal, húszas éveik végén, harmincas éveik elején járó kutató is szerepel (például Xymena Kurowska vagy George Dura), a szerkesz-

tők tehát láthatóan teret engedtek a fiatalabb generációnak is.

Szerkezetét tekintve a kötet két nagyobb részből áll. Az első, mintegy százötven oldal hosszúságú részben áttekintésre kerül az ESDP történeti, intézményi és képességi háttere. A terjedelem természetesen kihat a tartalomra is, az egyes részfejezetekből a történeti visszatekintés vagy teljesen hiányzik, vagy erősen korlátozott. Ennek kétségtelen pozitívuma, hogy a fejezetek alapvetően jelenlegi, aktuális állapotokban mutatják be az ESDP egyes aspektusait, hátránya viszont, hogy emiatt a kötet – elődjétől eltérően – tankönyvként kevésbé használható, komoly háttérismeretek nélkül ugyanis némelyik fejezet kimondottan nehezen érthető.

Giovanni Grevi tanulmánya az ESDP intézményi háttéréről nemcsak kiemelkedően magas színvonalú áttekintést ad, de jól el is helyezi az ESDP-t az uniós közös kül- és biztonságpolitikájának kontextusában. Az ESDP katonai képességi oldalát bemutató Grevi-Keohane-tanulmány már felszínesebb, a szerzők érzékelhetően inkább institutionalista oldalról közelítettek, és a katonai képességek kérdésébe csak afféle példaként kaptak bele. Komoly hiányt pótol viszont a civil válságkezelési képességeket összefoglaló rész.

Az első nagyobb rész négy olyan fejezettel zárul, amely az ESDP-nek az ENSZ-hez, a NATO-hoz, az EBESZ-hez és az Afrikai Unióhoz való viszonyát vizsgálja. Innen kicsit hiányzik a WEU-hoz való viszony taglalása, annál is inkább, mert a közvélemény hajlamos a WEU-ra mint „lényegé-

ben megszűnt”, „tevékenységet nem folytató” szervezetre tekinteni, holott a valóság – és a szervezet ESDP-hez való viszonya is – ennél némileg bonyolultabb, és főképp az volt a kétezres évek első felében.

A könyv második részét alkotó huszonegy fejezet szerzői áttekintik az EU eddigi válságkezelő műveleteit, összesen huszonháromat. (Két fejezet is két-két művelettel foglalkozik.) A kötetnek kétségtelenül ez a legértékesebb, leginkább ritkaságszámba menő része. Az uniós védelempolitika tíz éve eddig sem bővelkedett a témáról szóló szakkönyvekben, a műveletek pedig ezekben is csak érintőlegesen szerepeltek, és többnyire nem is mindegyik. Az EU–ISS mostani kötetével viszont pótolta ezt a hiányt. Szerencsére nem estek bele abba a csapdába, hogy kihagyták volna a moldovai EUBAM-missziót csak azért, mert az szigorúan véve nem az ESDP-hez tartozik, hanem a Bizottság alárendeltségében működő művelet. Az eltérő alárendelésnek itt nem részletezendő politikai okai voltak, ám ez elég volt hozzá, hogy számos, az ESDP-műveletekről szóló uniós térképről leahagyják a missziót, noha ez az EU eddigi legsikeresebb művelete Kelet-Európában.

A második részben minden fejezet egyéges struktúrában vizsgálja az adott missziókat. A bemutatás az alapvető adatok rövid összefoglalásával kezdődik, majd a szerzők sorra veszik a mandátu-

mot, a tényleges helyszíni tapasztalatokat és a levont tanulságokat. A fejezetek végén talán elért volna még egy-egy térkép az adott misszió műveleti területéről és elhelyezkedéséről, ennek hiánya azonban nem zavaró. Az már inkább, hogy ilyen térképet az egész könyvben nem lehet találni. Nagyon jó ötlet viszont a függelékek között az az ábra, amely az eddigi ESDP-műveleteket ábrázolja jellegük és időtartamuk szerinti bontásban, egymással összevetve.

Jelen recenzió írásának pillanatában a kötet még csak elektronikus, pdf formátumú változatban érhető el (az EU–ISS kiadványaitól megszokott módon ingyenesen letölthető a <http://www.iss.europa.eu> weboldáról), hamarosan jön azonban a nyomtatott változat is. A könyvet jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik akár az ESDP mint uniós politika iránt érdeklődnek, akár egy-egy olyan régióval foglalkoznak, ahol az EU válságkezelő műveletet tart vagy tartott fenn. A kétségtelenül értékes kötet nagyon sok szempontból hiánypótló, a történeti áttekintés kimaradása miatt azonban elsősorban a már komoly előismeretekkel rendelkező olvasók látják majd igazán hasznát.

(Grevi, Giovanni – Helly, Damien – Keohane, Daniel: European Security and Defence Policy. The First Ten Years (1999–2009). Paris, 2009. EU Institute for Security Studies) ■